

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Мүмкіндігі шектеулі азамат(ша)лардың құқықтары мен қолжетімді орта мәселесі

ЖАРИЯЛАНДЫ
27.06.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/181389/>

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Автор: Temir Tamiris Maratkyzy “МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ АЗАМАТ(ША)ЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН ҚОЛЖЕТІМДІ ОРТА МӘСЕЛЕСІ” Қазақстанда мүмкіндігі шектеулі азамат(ша)лардың (МША) құқықтарын қорғау және инклюзивті қоғам қалыптастыру – әлеуметтік саясаттың маңызды бағыты. БҰҰ-ның осы...

Автор: Temir Tamiris Maratkyzy

“МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ АЗАМАТ(ША)ЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН ҚОЛЖЕТІМДІ ОРТА МӘСЕЛЕСІ”

Қазақстанда мүмкіндігі шектеулі азамат(ша)лардың (МША) құқықтарын қорғау және инклюзивті қоғам қалыптастыру – әлеуметтік саясаттың маңызды бағыты. БҰҰ-ның осы санаттағы азаматтардың құқықтары туралы конвенциясына 2015 жылы қосылған елде бірқатар бастамалар жүзеге асқанымен, шешілмеген мәселелер әлі де бар (un.org сайтында жазылған).

Құқықтық негіздер және халықаралық міндеттемелер:

Қазақстан Конституциясы мен “Мүмкіндігі шектеулі азамат(ша)ларды әлеуметтік қорғау туралы” заңы білім, еңбек, еркін қозғалу және ақпаратқа қол жеткізу құқықтарын бекітеді.

Сонымен қатар, 2015 жылдан бастап БҰҰ Конвенциясы негізіндегі халықаралық стандарттар енгізілуде. Алайда Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің 2023 жылғы есебінде

заңдардың іс жүзінде толық орындалмай жатқаны көрсетілген (ombudsman.kz сайтында жазылған).

Қолжетімді орта мәселесі:

2024 жылғы мәлімет бойынша, елдегі әлеуметтік және инфрақұрылымдық нысандардың тек 45%-ы ғана МША-ларға бейімделген (enbek.gov.kz сайтында жазылған). Ауылдық өңірлерде бұл көрсеткіш 30%-дан аспайды. Пандустардың, лифтілердің, арнайы белгілер мен көмекші құрылғылардың жетіспеуі — басты себеп.

Білімге қолжетімділік:

2025 жылға дейін барлық мектептерде инклюзивті білім беру жүйесі енгізілуі керек. Алайда қазіргі таңда тек 25%-ы ғана бейімделген. Мамандардың жетіспеуі, оқу құралдарының болмауы және техникалық мүмкіндіктердің шектеулілігі — басты кедергілер (bilimland.kz сайтында жазылған).

Жұмысқа орналасу мәселесі:

2023 жылы ресми статистикаға сәйкес, еңбекке жарамды МША-лардың тек 18%-ы ғана жұмыспен қамтылған (stat.gov.kz сайтында жазылған). Жұмыс берушілер көп жағдайда жұмыс орнын бейімдеуге ынталы емес. Кейбір бос орындар формалды түрде ғана жарияланады.

Қоғамдық көлік және цифрлық қызметтер:

Қала ішіндегі автобустар мен метроларда пандус, дыбыстық хабарлама немесе индукциялық жүйелер толық орнатылмаған. Сондай-ақ, eGov платформасы барлық санаттағы азамат(ша)ларға толық бейімделмеген (egov.kz сайтында жазылған).

Қоғамдық көзқарас:

МША-ларға қатысты теріс пікір мен әлеуметтік тосқауылдар олардың толыққанды өмір сүруіне кедергі келтіреді. Кей ата-аналар инклюзивті мектептерге қарсылық танытады, ал кей жұмыс берушілер бұл азамат(ша)ларды қабылдауға құлықсыз (zertteu.org сайтында жазылған).

ҰЕҰ мен азаматтық бастамалар:

“Shyrak”, “Dos”, “Zhan” секілді үкіметтік емес ұйымдар мүмкіндігі шектеулі азамат(ша)ларға құқықтық және әлеуметтік көмек көрсетіп, инклюзивті бастамаларға жол ашуда (shyrak.kz сайтында жазылған).

Цифрлық шешімдер:

«Digital Kazakhstan» бағдарламасы аясында онлайн қызметтерді бейімдеу жұмыстары басталды. Бұл — анықтама алу, онлайн кеңес беру, жұмысқа орналасу өтініштерін жеңілдетуге бағытталған (digital.gov.kz сайтында жазылған).

Мүмкіндігі шектеулі азамат(ша)лардың құқықтарын қамтамасыз ету – өркениетті қоғамның айнасы. Қолжетімді орта тек инфрақұрылыммен шектелмейді, ол – білім, жұмыс,

көлік және ақпарат секілді барлық салада тең мүмкіндік жасау. Мемлекет пен қоғам бұл бағытта бірлесіп әрекет етсе ғана оң нәтиже болмақ.